

Tarpukariu užrašytų Utenos apskrities Molėtų valsčiaus drimonimų daryba ir kilmė

DOVILĖ TAMULAITIENĖ

Lietuvių kalbos institutas, P. Vileišio g. 5, 10308 Vilnius
El. paštas dovile.tamulaitiene@lki.lt

Straipsnyje darybos ir kilmės atžvilgiais išanalizuoti Utenos apskrities Molėtų valsčiaus drimonimai – miškų, jų dalių, miškelių, krūmų vardai, iš gyvosios kalbos užrašyti 1935–1937 m. Lietuvos žemės vardyno anketose. Atliktas tyrimas leido išryškinti kalbamojo ploto drimonimams būdingus darybos būdus ir priemones bei nustatyti jų sąsajas su apeliatyvais ar kitais onimais.

Raktažodžiai: regioninė toponimija, drimonimų daryba, drimonimų kilmė, tarpukario laikotarpis

---

IVADAS

Lietuvos miškų vardai, arba drimonimai (1), pastaraisiais metais mokslinėje literatūroje analizuojami vis dažniau, nors išsamesni jų tyrimai nėra gausūs. Daugiausia jie yra nagrinėjami regioninės toponimijos darbuose. Lietuvos drimonimai aptarti Ilonos Mickienės [17, 91–109], Nerijos Bartkutės [1, 117–147] ir Renatos Endzelytės [3, 121–177] daktaro disertacijose. Skirtingų Lietuvos regionų (administracinių vienetų) miškų vardai kaip atskira toponimų klasė analizuoti straipsniuose: Vilniaus apskrities drimonimų konceptualizavimas yra tiriamas Alisos Stunžaitės straipsniuose [30; 31], vakarinių pietų aukštaičių regiono drimonimų struktūra ir kilmė yra aptarti Ilonos Mickienės straipsniuose [19; 20], Marijampolės apskrities – Dalios Sviderskienės straipsnyje [29], Radviliškio rajono – I. Mickienės, Rimantės Bieliauskaitės straipsnyje [22], Labūnavos krašto – I. Mickienės, Gabijos Bankauskaitės–Sereikienės straipsnyje [21, 172–174]. Taip pat minėtini I. Sideravičiūtės–Mickienės [27] ir I. Mickienės [18] straipsniai, kuriuose apžvelgiama tam tikra dalis visos Lietuvos drimonimų.

---

(1) gr. *δρυμός* ‘giria, miškas’ + *ὄνομα* ‘vardas’. Dėl termino dar žr. [29, 50–51; 22, 84].

Tolesni arealiniai drimonimų tyrimai yra aktualūs, nes leidžia papildyti vardyno inventorių naujais duomenimis, nustatyti toponimų tarpusavio ryšius, išryškinti kalbamajai toponimų klasei būdingus derivacijos, morfologijos, semantikos bruožus bei sudaro prielaidas lyginamiesiems tyrimams. Drimonimai taip pat teikia žinių apie asmenvardžių paplitimą, apibrėžto regiono reljefo ypatybes, istorinius, socialinius, kultūrinius aspektus.

Straipsnio **objektas** – Utenos apskrities Molėtų valsčiaus drimonimai, užrašyti tarpukario (1935–1937) Lietuvos žemės vardyno anketose (toliau – LŽVA) (2). LŽVA yra vienas pagrindinių ir išsamiausių gyvosios kalbos vietovardžių šaltinių. Be to, jose atsispindi melioracijos, kolektyvizacijos, gyventojų migracijos, slavinimo ir kitų reiškinių nepaveikta vietų vardų (kartu ir kraštovaizdžio) būklė. LŽVA esama į oficialius vietovardžių sąvadus nepatekusių toponimų (3). Iš Utenos apskrities Molėtų valsčiaus LŽVA tyrimui atrinkti 177 drimonimai (įskaitant variantus) – miškų, jų dalių, miškelių (4) bei krūmų vardai. Molėtų krašto žemėvardžiai nėra išsamiai nagrinėti, todėl pasirinkta tirti būtent kalbamojo valsčiaus drimonimus. Be to, tiriamasis plotas yra miškingas (5). Žvalgomas visų Utenos apskrities (6) LŽVA užrašytų vietovardžių tyrimas rodo, kad Molėtų valsčiaus anketose drimonimų užrašyta daugiausia.

Straipsnio **tikslas** – išanalizuoti ir aprašyti Utenos apskrities Molėtų valsčiaus drimonimus darybos ir kilmės atžvilgiais (7). Tyrimui taikyti aprašomasis analitinis, darybinės (struktūrinės) analizės **metodai**. Taip pat atlikta duomenų kiekybinė analizė. Tikslui pasiekti keliami šie uždaviniai: 1) nustatyti drimonimų pamatu tapusius lietuvių bei kitų kalbų apeliatyvus, kitus onimus; 2) pagal pamatinio žodžio leksinį pobūdį suskirstyti juos į grupes; 3) atlikti drimonimų darybinę (struktūrinę) analizę; 4) kiekvienos kilminės grupės drimonimus suklasifikuoti pagal darybos būdą ir priemones.

Pagal pamatinius žodžius miškų, jų dalių, miškelių ir krūmų vardai skiriami į tris grupes: apeliatyvinės (kilusius iš bendrinių žodžių) (8), asmenvardinės (kilusius iš

(2) Daugiau apie LŽVA žr. [34, XIV–XV].

(3) LŽVA užrašyta ir miškų, miškelių vardų, neįtrauktų į *Lietuvos miškų vardyną* [10].

(4) Teikiamas apibendrintas geografinis pavadinimas *miškas* ir jo deminutyvinis variantas *miškėlis*. Jie apima LŽVA skirtingai leksiškai įvardytus objektus, nurodančius mišką ar miškelį siauresne, konkretesne reikšme, pvz., *beržynas, pušynėlis, beržų miškėlis* etc. Taip pat įtraukti vardai, kurie kartu įvardija kelis objektus, pvz., *miškas su dirvonu, beržynas ir dirva* etc.

Į tyrimą neįtraukti miškų, krūmų vardai, kurių užrašymai kelia abejonių, pvz., *Lunkaica*, bei slavų kalbomis užrašyti drimonimai, pvz., *Mušarnik* (iš viso 6 atvejai).

(5) Daugiausia miškų yra pietrytinėje Lietuvos dalyje (žr. [24]). 2022 m. duomenimis, dabartinės Utenos apskrities miškingumas siekia 34,5 proc., pagal šį rodiklį ji yra penktoji Lietuvoje žr. [23].

(6) Tarpukariu šiai apskričiai priklausė 14 valsčių.

(7) Straipsnyje aiškinant drimonimų kilmę laikomasi nuostatos, kad vietų vardų kilmė yra išaiškinta tuomet, kai surandamas apeliatyvas ar tikrinis žodis, iš kurio toponimas yra kilęs; plačiau apie toponimų darybos ir etimologijos santykį žr. [4].

(8) Lietuvių kalboje vartojami bendriniai žodžiai (įskaitant skolinius) bei jų reikšmės straipsnyje pateikiami iš *Lietuvių kalbos žodyno* internetinio varianto [9]. Siekiant išvengti dažno pasikartojimo, nuorodos į minėtą šaltinį tekste nepateikiamos ir tik vieną kartą nurodomos pamatiniais žodžiais einančių apeliatyvų reikšmės.

pavardžių (9) ir apeliatyvinių asmenų pavadinimų) (10) ir vietovardinės (kilusius iš oikonomų, hidronimų ar kitų vietovardžių) kilmės drimonimus. Taip pat išskirta ketvirta grupė drimonimų, kurių kilmė gali būti aiškinama dvejopai, t. y. jų pamatas gali būti tiek tikrinis, tiek bendrinis žodis. Atskirai aptarti miškų ir krūmų vardai, kurių struktūra, ryšys su kitais žodžiais yra ne visai aiškūs.

Straipsnyje analizuojant drimonimus darybos atžvilgiu daugiausia remtasi Aleksandro Vanago hidronimų tyrimams naudota struktūrine–gramatine klasifikacija, pagal kurią vietų vardai yra pirminiai ir antriniai (11). Pastarieji vardai dar skirstomi į vedinius (priešdėlių, priesagų ir galūnių), sudurtinius ir sudėtinius vietovardžius. Straipsnyje atskirai išskirtas ir prielinksninis drimonimas.

I. APELIATYVINĖS KILMĖS DRIMONIMAI

Iš apeliatyvų kilusių drimonimų Molėtų valsčiaus LŽVA rasta daugiausia, t. y. 150. Iš jų 122 yra nesikartojantys leksiniai vienetai (12) (toliau – l. vnt.).

1. Pirminiai drimonimai

Be papildomų darybos priemonių sudarytas ir visiškai struktūriškai su pamatiniu apeliatyvu sutampa 41 (32 l. vnt.) apeliatyvinės kilmės drimonimas. Šiai darybos gupei priskirti ir miškų, krūmų vardai, kurių pamatiniais žodžiais laikytini priesaginiai apeliatyvai (daugiausia turintys priesagas *-ynas*, *-ynė*) (13) ar struktūriškai sudurtiniai žodžiai, pvz., **Beržynas** : *beržynas*, **Kimsynė** : *kimsynė*, **Samanýkščius** : *samanýkščius*, **Kryžiākelė** : *kryžiākelė* ir pan. Kitaip tariant, manoma, kad tokie drimonimai toponimizacijos būdu yra atsiradę iš atitinkamų priesaginių ar sudurtinių apeliatyvų (14). Kita vertus, neatmestina tikimybė, kad kai kurie iš jų gali būti kilę iš nepriesaginių daiktavardžių ar sudaryti iš dviejų apeliatyvų bei atitinkamai laikomi priesagų vediniais arba sudurtiniais toponimais.

Dauguma pirminių drimonimų, t. y. 36 (28 l. vnt.), sietini su lietuvių kalboje vartojamais daiktavardžiais (įskaitant skolinius): **Ažuolynas** krm., mš. : liet. *ąžuolynas* ‘ąžuolų miškas’; **Beržynas** 3 mš. : liet. *beržynas* ‘beržų miškas’; **Biržynas** krm., mš. : liet. *biržynas* ‘t. p.’; **Degimas** mš. : liet. *degimas* ‘išdegusi vieta (pieva, pelkė, miškas), degesė’; **Gailynė** mš. : liet. **gailynė* ‘gailių priaugusi vieta ar pan.’, plg. *gailis* ‘pelkėtų pušynų, durpynų stipriu kvapu augalas (Ledum palustre)’; **Girnāpusė** mš. : liet. *girnāpusė* ‘vienas

(9) Pavardės nurodomos iš *Lietuvių pavardžių žodyno* [7] ir jo pagrindu parengtos *Pavardžių duomenų bazės* [6]. Kai ne visai aišku, ar konkretus onimas laikytinas pavarde, vartojamas apibendrintas terminas *asmenvardis*.

(10) Iš bendrinių asmenų pavadinimų kilę miškų vardai skiriami prie asmenvardinės kilmės drimonimų, nes šiems drimonimams, kaip ir iš tikrinių asmenvardžių sudarytiems miškų vardams, paprastai yra būdingi tie patys darybos būdai ir priemonės bei posesyvinė reikšmė, taip pat kartais sudėtinga pasakyti, kuris – tikrinis ar bendrinis – asmens pavadinimas yra drimonimo pamatas.

(11) Plačiau žr. [35, 25 kt.].

(12) Iš to paties apeliatyvo kilę, bet skirtingais darybos būdais ir / ar priemonėmis sudaryti drimonimai, pvz., *Kulys* ir *Kuliai*, *Girėlė* ir *Giriokšnis*, skaičiuojami kaip atskiri leksiniai vienetai.

(13) Dalis šių priesagą turinčių pamatinių apeliatyvų nefiksuoti žodynuose, pvz., *gailynė*, tačiau potencialiai tokie bendriniai žodžiai įmanomi; plačiau apie potencinius darinius žr. [32, 316–320; 2, 279].

(14) Laikomasi lietuvių toponimikos tyrimuose vyraujančios aptariamųjų vietovardžių vertinimo praktikos, plg. [35, 167, 42–43; 29, 52 ir kt.]; plačiau apie priesagas turinčių toponimų traktavimą žr. [2, 31–33, 279–280].

girnų akmuo, girna'; **Girtuoklėnas** mš. : liet. *girtuoklėnas* 'vieta, kur auga girtuoklės'; **Gōjus** 3 mš. : sl. *gōjus* 'nedidelis, gražus miškelis, giraitė'; **Ievėnas** mš. : liet. *ievėnas* 'ievų krūmai, ievų miškelis'; **Kálnas** mš. : liet. *kálnas* 'aukštas žemės pakilimas'; **Kamšà** krm. : sietina su liet. *kamšà* 'kamšatis, spūstis; klampis vieta'; **Kimsynė** mš. : liet. (dial.) *kimsynė* 'kemsų priaugusi vieta'; **Kryžiakelė** mš. : liet. *kryžiakelė* 'vieta, kur kryžiuojasi, kertasi keliai'; **Kulys** mš. : liet. *kulys* 'įlanka, iškyšulys; užsisukimas, vingis; kampas; kraštas, gabalas'; **Lazdėnas** krm., mš. : liet. *lazdėnas* '<...> riešutynas'; **Ōžianugaris** mš. : liet. *ōžianugaris, plg. *ōžnugaris* 'plika vieta ant kalvos, kur beveik neauga žolė'; **Plentauka** mš. : sl. *plentauka, plg. lenk. *plantówka* 'pelkėta pieva', sl. *plentavóti* 'rauti krūmus, kelmus, lyginti žemės paviršių'; **Pušalótas** 2 mš. : liet. *pušalótas* 'pušynas'; **Samanykščius** mš. : liet. *samanykščius* 'samanų priaugusi vieta'; **Skynėmas** mš. : liet. *skynėmas* 'išskinta, iškiršta miško vieta'; **Smuklėnė** krm. : liet. *smuklėnė* 'smukli, klampis vieta, liūnas'; **Šaltakšnėnė** krm. : liet. *šaltakšnėnė, plg. *šaltakšnis* 'šaltakšnių šeimos krūmas ar medelis (Frangula); ožekšnis (Euonymus); dygioji šunobelė (Rhamnus cathartica)'; **Šlynėnė** mš. : liet. *šlynėnė* 'šlyninga dirva, šlynduobė'; **Trākas** mš. : liet. *trākas* 'aukšta, sausa pieva, apaugusi retais krūmais bei medžiais, miško aikštelė; iškiršta ar išdegusi miško vieta, skynimas'; **Vienkiemis** mš. : liet. *vienkiemis* 'vienos šeimos ūkio sodyba, esanti toliau nuo kitų to paties kaimo sodybų'; **Vilkažolė** mš. : liet. *vilkažolė* 'šiurkšti, tankiakerė žolė, auganti kalvų papėdėse, vilkaplaukė, briedgaurė (Nardus stricta)' (15); **Vilkinėčia** mš. : liet. (hibr.) *vilkinėčia*, *vilkinėčia* 'vilkų buveinė'; **Žvēriūčius** mš. : liet. (hibr.) *žvēriūčius* 'vieta, kur žvērys laikomi lankytojams rodyti'. Galima pastebėti, kad maždaug ketvirtadalis aptartos grupės drimonimų pamatinių leksemų žymi vienos rūšies (genties) medžių ar krūmų mišką.

Nedidelė dalis pirminių drimonimų (4 l. vnt.) sietini su slavų kalbų daiktavardžiais: **Degtėrnia** mš. : brus. *дзгцярня* 'degutinė' [38, 246], lenk. *dziegiarnia* 'dervos varyklė, degutinė' [33, 110], rus. *дзгцярня* 'degutinė' [25, 451]; **Karitas** mš. : sietina su lenk. *koryto* 'lovys; prk. lovys (gera vieta)' [5]; **Šakaunėčia** 2 mš. : lenk. *szachownica* 'rėžių sistemą' [ten pat]; **Šefarnia** (*Šafarnia*?) krm. : sietina su lenk. *szafarnia* 'kiemsargio būdelė; miško prižiūrėtojo būdelė; ar pan.' [28, 553].

Pirminiams drimonimams taip pat galima priskirti daugiskaitinius (vadinamuosius *pluralia tantum*) miškų, krūmų vardus, kurių LŽVA rasta 19 (17 l. vnt.) (16). Daugiausia jų, t. y. 17 (15 l. vnt.), yra sudaryta iš daiktavardžių daugiskaitos vardininko: **Būdos** mš. : liet. *būda* 'palapinė, pastogė, namelis (sargo, piemens ar kt.)'; **Dārymai** mš. : liet. *dārymas* 'kemsynė, klampis bala, raistas'; **Dirvonai** mš. : liet. *dirvonas* 'apleista, nedirbama, sužėlusis dirva'; **Krikštakelės** mš. : liet. *krikštakelė, plg. *krikštakelė* 'vieta, kur keliai kertasi, kryžiuojasi, kryžkelė, sankryža'; **Kuliai** mš. : liet. *kulys*; **Lapalótai** || *Krivoičiskiai* mš. : galbūt dėl liaudies etimologijos (plg. liet. *lāpas*) iš *Liepalótai, kuris sudarytas iš liet. *liepalotas* 'liepynas' daugiskaitos; **Lydimai** mš. : liet. *lydimas*, *lydimas* 'iškirstas ar išdegintas plotas miške, kirtimas, skynimas'; **Malatėnės** mš. : liet. *malatėnė, plg. *malatė* 'genių būrio paukštis'; **Miškėnės** mš. : liet. *miškėnė* 'miškinga vieta'; **Skerdimai** krm. : liet. *skerdimas*

(15) Kita vertus, gali būti sudurtinis vv. iš liet. *vilkas* 'panašus į šunį plėšrus miško žvėris (Canis lupus)' ir liet. *žolė* 'augalas, kurio antžeminė dalis nesumedėjusi ir žiemą sunykstanti'.

(16) Kita vertus, tokie vietovardžiai gali būti laikomi antriniais toponimais, nes skaičiaus pasikeitimas galėtų rodyti ir darybinį elementą – daugiskaitos formos galūnę. Be to, toponimizacijos procese jie dažnai įgyja kitų papildomų morfonologinių (pvz., kirčiavimo paradigmos pakeitimas) ir morfologinių (pvz., giminės pakeitimas) ypatybių.

‘iškirsta miške vieta, skynimas’; **Skynymai** (*Skynimai* ?) 2 krm. : liet. *skynymas* (*skynimas*); **Šlaitai** mš. : liet. *šlaitas* ‘kalno šonas, atkalnė’; **Trūkai** 2 mš. : liet. *trūkas*; **Velėklos** mš. : liet. *velėklà, velėkla* ‘lenta arba suolas drabužiams velėti (su kultuve); velėjimo vieta’; **Vidūgiriai** krm. : liet. *vidūgiris* ‘grios vidurys’. Vienas drimonimas be papildomų darybos priemonių sudarytas iš įvardžiuotinio būdvardžio daugiskaitos: **Vajaunōsios** mš. : sl. (hibr.) *vajaunōsios*, plg. sl. *vajaūnas, -à* ‘susijęs su karu’. Taip pat vienas miško vardas yra kilęs iš neveikiamosios rūšies dalyvio: **Ginamieji** mš. : liet. *ginamieji* ← *ginamas, -a, -à*, plg. liet. *giñti* (*gēna, ginē*) ‘varyti bandą, gyvulius į ganyklą’.

2. Antriniai drimonimai

Didesnei daliai apeliatyvinės kilmės drimonimų, t. y. 90 (73 l. vnt.), būdingi darybiniai požymiai. Pagal darybos būdą jie skirstomi į vedinius (priešdėlių, priesagų, galūnių), sudurtinius, sudėtinius ir prielinksninius drimonimus.

2.1. Vediniai

Iš antrinių drimonimų gausiausią grupę sudaro vediniai, t. y. 65 drimonimai (49 l. vnt.). Pagal darybos priemones jie skirstomi į priešdėlių, priesagų ir galūnių vedinius.

2.1.1. Priešdėlių vediniai

Priešdėlių vedinių nustatyta 14 (13 l. vnt.). Jiems sudaryti vartojami du priešdėliai – rytų aukštaičių uteniškių patarimei būdingas priešdėlis *ažu-* (17) ir priešdėlis *pa-*. Šie drimonimai laikytini lokalinės reikšmės vietovardžiais:

ažu-: **Ažū-kapės** mš. : liet. *kapai* ‘vieta, kur laidojami žmonės’ (18); **Ažū-pievis** krm. : liet. *pieva* ‘žemės plotas, kuriame auga šienaujama žolė’, plg. *ažūpievis* ‘pievos pakraštys’; **Ažū-sienis** 2 mš. : liet. *siena* ‘riba, ežia’;

pa-: **Pa-dumblė** mš. : liet. *dumblas* ‘nusėdusios drumzlės, šlapias suplaktas purvas’; **Pa-ėglis** krm. : liet. *ėglis, églis* ‘kadagys’; **Pa-gyvatynė** mš. : liet. *gyvatynas, gyvatynė* ‘vieta, kur daug gyvačių; raistas’; **Pa-kártuvės** || *Miškinės* krm. : lie. *kártuvės* ‘du stulpai su skersiniu viršų pakabinti ant virvės nuteistiesiems mirti pakariant’; **Pā-lazdynė** mš. : liet. *lazdynas* ‘krūmas ar medis ant kurio auga riešutai (*Corylus avellana*); šių augalų miškas, riešutynas’; **Pa-obelys** krm. : liet. *obelis* ‘vaisinis medis (*Malus*)’; **Pa-pušynas** mš. : liet. *pušynas* ‘pušų miškas’; **Pa-raistys** krm., **Pa-raiščiai** mš. : liet. *raistas* ‘klampis vieta, apaugusi krūmais ar medžiais, pelkė, lieknas’(19); **Pa-sienis** krm. : liet. *siena*.

2.1.2. Priesagų vediniai

Su priesagomis išvesti 49 (34 l. vnt.) derivatai. Didžiausia dalis drimonimų, t. y. 33 (19 l. vnt.), sudaryta su deminutyvinę funkciją atliekančiomis lietuviškomis (baltiškoms) priesagomis (*-el-*, *-ėl-*, *-(i)okšn-*, *-(i)uk-*):

-elė: **Gir-ėlė** 2 krm., 4 mš. : liet. *girià* ‘didelis miškas’;
-elės: **Pirk-ėlės** mš. : liet. *pirkià* ‘gyvenamas (ppr. valstiečio) namas, troba, gryčia’;
-eliai: **Kul-ėliai** krm. : liet. *kulys*; **Mešk-ėliai** mš. : liet. *meškà* ‘lokys’; **Šuln-ėliai** krm. : liet. *šulnys* ‘dirbtinė gili duobė (ppr. su rentiniu) apsaugota nuo žemės griūčių,

(17) Žr. [8, 129].

(18) Kita vertus, vv. gali būti sudarytas iš liet. *ažūkapė* ‘vieta už kapų’ daugiskaitos.

(19) Kita vertus, vv. gali būti sudaryti iš liet. *paraistys* ‘raisto pakraštys, vieta palei raistą’.

vandeniui gauti iš vandeningų žemės sluoksnių; duobė, įdubimas, nelygumas'; **Trak-ėliai** mš. : liet. *trākas*;

-elis: **Goj-ėlis** 2 mš. : sl. *gōjus*; **Mišk-ėlis** mš. : liet. *miškas* 'medžiais apaugusi vieta; giria'; **Šil-ėlis** 3 mš. : liet. *šilas* 'smėlynuose augantis aukštų, tiesių spygliuočių (ppr. pušų) miškas';

-ėliai: **Darym-ėliai** mš. : liet. *dārymas* 'kemsynė, klampė bala, raistas'; **Lazdyn-ėliai** krm. : liet. *lazdėnas*; **Lydim-ėliai** mš. : liet. *lydimas*, *lydimas* 'iškiristas ar išdegintas plotas miške, kirtimas, skynimas';

-ėlis: **Ažuol-ėlis** mš. : liet. *qžuolas* 'labai kietos medienos lapuotas medis (Quercus)'; **Biržyn-ėlis** krm., 2 mš. : liet. *biržėnas*; **Eglyn-ėlis** || *Eglėnka* mš. : liet. *eglynas* 'eglių miškas'; **Epuš-ėlis** mš. : liet. *ėpušė*, *ėpušė* 'toks gluosninių šeimos medis drebančiais lapais, drebulė (Populus tremula)'; **Pušyn-ėlis** 5 mš. : liet. *pušėnas*;

-(i)okšnis: **Gir-iokšnis** mš. : liet. *giriā*;

-(i)ukas: **Ažuolyn-iukas** mš. : liet. *qžuolėnas*.

Derivatai su kitas – t. y. posesyvumo (-in-, -išk-), kuopos bei vietos (-ij-, -yn-), ypatybės turėtojo (-ail-) – funkcijas atliekančiomis lietuviškomis (baltiškėmis) priesagomis yra negausūs. Jų rasta 7:

-ailiai: **Liug-ailiai** ar **Liug-ailiai** mš. : nėra visai aišku, kuri drimonimo lytis laikytina autentiška – su ilguoju ar trumpuoju šaknies vokalizmu; priklausomai nuo šaknies ilgumo, drimonimas gali būti siejamas atitinkamai su liet. *liūgas* 'liūnas, klampynė', dar plg. liet. *liūgūs*, -i 'pelkėtas, šlapias, mulvinas', arba su liet. *liugėti* (*liuga*, -ėjo) 'liumpsėti, liuliuoti', liet. *liuginti* (-ina, -ino) 'liumpinti, liunginti';

-ija: **Krūm-ija** mš. : liet. *krūmas* 'į medį panašus augalas, kurio šakos eina nuo pat žemės; jaunas smulkų medžių miškelis', liet. *krūmai* 'jaunas smulkų medžių miškelis';

-inė: **Barsūk-inė** mš. : sl. *barsūkas* 'plėšrus žvėrelis šiurkščiais plaukais; opšrus (Ursus meles)';

-inės: **Mišk-inės** || *Pakartuvės* krm. : liet. *miškas*;

-ynės: **Lov-ynės** mš. : liet. *lovys* 'išskaptuota ar iš lentų sukalta dėžė gyvuliams šerti, girdyti ir pan.; gelda duonai užmaišyti, duonmaišis';

-iškė: **Drazd-iškė** mš. : liet. *drāzdas* 'strazdas';

-iškis: **Lap-iškis** mš. : liet. *lāpas* 'augalo kvėpavimo organas, dažniausiai plonos žalios plokštelės pavidalo stiebo ar šakos išauga (folium)';

Dalis drimonimų, t. y. 9 (8 l. vnt.), sudaryta su slaviškos kilmės priesagomis. Produktiviausia iš jų yra deminutyvinė priesaga -ka:

-ica: **Aguln-ica** 2 mš. : sl. *agūlnas*, -ā 'bendras, bendrai naudojamas';

-avka: **Kuk-avka** mš. : sietina su liet. *kukūoti* (-ūoja, -āvo), *kukūoti* (-āuja, -āvo) 'šaukti „kukū“ (apie gegutę)', plg. sl. *kukauka* (lenk. *kukawka*) 'gegutė';

-ka: **Eglėn-ka** || *Eglynėlis* mš. : liet. *eglynis*, -ė, plg. *ėglė* 'visada žaliuojantis spygliuotis medis su tankiomis šakomis, sudarančiomis kūgio formos vainiką (Picea)'; **Girėl-ka** krm. : liet. *girėlė*, plg. *giriā*; **Ledėn-ka** mš. : liet. *ledinis*, -ė, plg. *lėdas* 'sušalęs vanduo'; **Smėlėn-ka** mš. : liet. *smėlynis*, -ė 'gausus smėlio'; **Viršup-ka** mš. : liet. *viršūpis* 'aukštupys';

-nė: **Zagrod-nė** mš. : sietina su lenk. *zagrodzić* 'užtvėrti, pastatyti kliūtį; aptvėrti' [5], plg. lenk. *zagroda* 'tvorà; sodyba, gaardas' [ten pat].

2.1.3. Galūnių vediniai

Galūnių (-as ir -ė) vediniais galima laikyti du apeliatyvinius drimonimus:

-as: **Spāš-as** krm. : sietinas su lenk. *spāśc* 'nuganyti' [5];

–ė: **Bìzd-ė** mš. : gretintina su liet. *bìzdinti* ‘striukinti, trumpinti, ankštinti (drapaną)’ ar liet. *bìzdas* ‘zyliojimas, bizdeliojimas; užgaida, kaprizas, pyktis; kas greitai dėl niekų karščiuojasi, pyksta, karštuolis’, liet. *bìzdis* ‘kas bizdinėja, vaikštinėja be darbo; laužas, iš-irėlis’ (20).

2.2. Sudurtiniai drimonimai

Sandūros būdu iš dviejų bendrinių žodžių sudaryta 11 drimonimų. Antrieji jų sandai yra kilę iš žemės dangos (*beñdrė, bendrė, lankà, pìeva, raĩstas*), reljefo formų (*kálnas, lañkas*) pavadinimų bei kitų apeliatyvų (*kaĩpas, stotĩs, vietà*) (21). Daugumos drimonimų, t. y. 10, pirmieji sandai sudaryti iš *daiktavardžių*: **Gal-ã-bendris** krm. : liet. *gãlas* ‘vieta, kur baigiasi koks ilgesnis daiktas; daikto kraštinė dalis (pradžia, pabaiga); kraštas, siena; riba’ ir liet. *beñdrė, bendrė* ‘bendra pieva, bendras laukas’; **Kãrv-ia-stotis** mš. : liet. *kãrvė* ‘stambus raguotas naminis gyvulys, laikomas pienui ir mėšai’ ir liet. *stotĩs* ‘traukinių, autobusų, laivų sustojimo vieta’ (perkeltinės reikšmės vv.); **Kupeč-ió-raistis** krm. : liet. *kupetỹs* ‘didelė šieno, šiaudų ar kt. krūva; nedidelė šieno ar šiaudų krūva’ (22) ir liet. *raĩstas*; **Melnyč-ia-vietė** mš. : sl. *mėlnyčia* ‘malūnas’ ir liet. *vietà* ‘plotas, erdvė, kurioje kas yra ar vyksta; apibrėžtas plotas, kurį kas nors užima ar buvo užėmęs’; **Raĩsč-ia-pievis** mš. : liet. *raĩstas* ir liet. *pìeva*; **Sod-ú-lankis** mš. : pirmasis sandas iš liet. *sõdas* ‘žemės plotas, kuriame auga vaismedžiai ir vaiskrūmiai’, antrasis sandas gali būti iš liet. *lankà* ‘didelė lygi pieva, dažniausiai prie upės, potvynio metu užliejama vandens’ arba liet. *lañkas* ‘išsilenkimas iš tiesumo, vingis, lankstas’; **Šil-ú-kalnė** mš. : liet. *šilas* ir liet. *kálnas*; **Tarp-ú-raistis** mš. : liet. *tãrpa* ‘daiktus skirianti erdvė, vieta; įsiterpęs kur koks plotas’ (kita vertus, pirmasis sandas gali būti iš prielinksnio *taĩp*) ir liet. *raĩstas*; **Varnin-ã-kampis** mš. : liet. *vaĩninas, vãrninas* ‘varnos patinas’ ir liet. *kaĩpas*; **Veln-ia-raistis** mš. : liet. *vėlnias* ‘žemės ir požemio dievaitis, kipšas, pinčiukas’ ir liet. *raĩstas*. Tik vieno miško vardo pirmasis sandas yra kilęs iš būdvardžio: **Plik-a-raistis** mš. : liet. *plĩkas* ‘neturintis natūralios dangos (plaukų, vilnų, plunksnų, augmenijos, lapų)’ ir liet. *raĩstas*.

2.3. Sudėtiniai drimonimai

Molėtų valsčiaus LŽVA užrašyta 13 (12 l. vnt.) sudėtinių apeliatyvinės kilmės drimonimų. Jų rasta dvejopų – kilmininkinių ir kvalifikacinių.

2.3.1. Sudėtiniai kilmininkiniai drimonimai

Daugumos šio pogrupio sudėtinių drimonimų pirmieji dėmenys yra sudaryti iš daiktavardžių vienaskaitos ar daugiskaitos kilmininko. Antraisiais dėmenimis eina reljefo formų (*kálnas, pakálnė*) ir žemės dangos (*miškėlis*) pavadinimai: **Duobių pakálnė** mš. : liet. *duobė* ‘iškasta ar šiaip įdubusi vieta žemėje; dauba, slėnys, duburys’ daugiskaitos ir liet. *pakálnė* ‘žema vieta kalno papėdėje, slėnys’; **Eglyno kálnas** mš. : liet. *eglynas* ir liet. *kálnas*; **Galų miškėlis** mš. : liet. *galai* ‘galulaukis’ ir liet. *miškėlis*, plg. *miškas*; **Lazdynų kálnas** krm. : liet. *lazdynas* daugiskaitos ir liet. *kálnas*; **Majako kálnas** mš. : sl. *majãkas* ‘trianguliacijos punktas’ ir liet. *kálnas*; **Paupės kálnas** mš. : liet. *paupė* ‘vieta palei upę, pakrantė’ ir liet. *kálnas*. Vienas drimonimas sudarytas iš įvardžio kilmininko ir daiktavardžio.

(20) Dar žr. [13, 482].

(21) Atkreiptinas dėmesys, kad tarp antrųjų sandų nėra *mišką, miškėlį, krūmus* įvardijančių leksemų.

(22) Neatmestina pirmojo sando kilmės iš pvd. *Kupetis* galimybė, tačiau ji žymiai mažiau tikėtina, nes pavardė fiksuota tik Kaune [žr. 6].

Pirmasis dėmuo šiuo atveju atlieka daiktavardžio funkciją: **Kelių kapaĩ** mš. : liet. *keli* ‘nedidelis skaičius, keletas, vienas kitas’ ir liet. *kapaĩ*.

2.3.2. Sudėtiniai kvalifikaciniai drimonimai

Pirmieji dėmenys daugiausia sudaryti iš tarminių įvardžiuotinių būdvardžių formų, vienu atveju – iš priesaginio būdvardžio. Antraisiais dėmenimis eina žemės dangos pavadinimai (*alksnýnas*, *aliksnýnas*, *salėlė*, *raĩstas*): **Didysai alksnýnas** (23) mš., **Didýsai** (*Didisai?*) **alksnýnas** mš. : liet. *didysai*, *didýsai*, plg. *didis*, *-ĩ*, ir liet. *alksnýnas*; **Didýsiai raĩstas** 2 mš. : liet. *didýsiai*, plg. *didis*, *-ĩ*, ir liet. *raĩstas*; **Júodasiai aliksnýnas** mš. : liet. *júodasiai*, plg. *júodas*, *-à* ‘anglies spalvos, tamsus’, ir liet. *aliksnýnas* ‘alksnių miškas, alksnytė’; **Miškinė salėlė** mš. d. : liet. *miškinė*, plg. *miškas*, ir liet. *salėlė*, plg. *salà* ‘aikštelė miške’.

Pažymėtina, kad tik nedidelės dalies (25 proc.) aptartų sudėtinių drimonimų antraisiais dėmenimis eina leksemos, žyminčios mišką (*miškėlis*, *alksnýnas*, *aliksnýnas*).

2.4. Prielinksninis drimonimas (24)

Rasta viena toponimu virtusi prielinksninė konstrukcija, sudaryta iš rytų aukštaičiams būdingo prielinksnio *až* (25) ir žemės dangos pavadinimo: **Až raĩsto** krm. : liet. (dial.) *až* ir liet. *raĩstas*.

Atlikta apeliatyvinių drimonimų analizė atskleidė, kad jų pamatiniais žodžiais dažniausiai laikytini lietuvių kalboje vartojami žodžiai (paprastai daiktavardžiai), įskaitant skolinius iš kitų kalbų (96 proc. l. vnt.). Visai nedaug yra slaviškos kilmės drimonimų (4 proc. l. vnt.). Pamatinės leksemos dažniausiai įvardija įvairius gamtinės aplinkos objektus. Maždaug trečdalį pamatinių apeliatyvų sudaro leksemos, žyminčios *mišką*, *krūmus* bei jų dalis platesne ar siauresne reikšme.

Darybos požiūriu apeliatyvinės kilmės drimonimus sudaro 40 proc. pirminių (~40 proc. l. vnt.) ir 60 proc. (~60 proc. l. vnt.) antrinių drimonimų. Gausiausi iš pastarųjų yra vediniai, kurių nustatyta ~72 proc. (~67 proc. l. vnt.). Daugiausia vedinių, t. y. ~75 proc. (~69 proc. l. vnt.), yra sudaryta su priesagomis. Pačios produktyviausios lietuviškos (baltiškos) deminutyvinės priesagos *-el-* ir *-ėl-* su įvairiais baigmenimis (26) (~63 proc. priesagų vedinių). Mažiau rasta priešdėlių vedinių (~21 proc. vedinių; ~26 proc. l. vnt.); jiems sudaryti vartojami lokalinę funkciją atliekantys priešdėliai *pa-* ir *ažu-*. Galūnių (*-as* ir *-ė*) vediniai neproduktyvūs, jie tesudaro ~3 proc. vedinių (27). Sudėtinių ir sudurtinių drimonimų rasta mažiau negu vedinių – atitinkamai ~14 proc. (~16 proc. l. vnt.) ir ~12 proc. (~15 proc. l. vnt.) antrinių toponimų. Antrieji jų sandai bei dėmenys paprastai sudaryti iš žemės dangos ir reljefo formų pavadinimų (dažniausi *raĩstas* ir *kálnas*). Fiksuotas ir vienas prielinksninis drimonimas.

(23) *Lietuvos vietovardžių žodyne* [14, 227] fiksuotas variantas *Didžiasai alksnýnas*.

(24) Plačiau apie prielinksninius vietovardžius žr. [16, 64–80].

(25) Žr. [37, 428; 9].

(26) Pažymėtina, kad deminutyvinės priesagos (*-el-*, *-ėl-*, *-ait-*, *-uk-* ir kt.) yra būdingos ir kitų regionų apeliatyviniams drimonimams [žr. 29, 54; 21, 173; 22, 86; ir kt.].

(27) Kituose regionuose priešdėlinės ir galūninės darybos drimonimai arba yra negausūs, arba jų visai nefiksuota [žr. 29, 58; 20, 234; 21, 173; 22, 90–91; ir kt.].

II. ASMENVARDINĖS KILMĖS DRIMONIMAI

Molėtų valsčiaus LŽVA rasta 10 (tiek pat l. vnt.) su tikriniais asmenvardžiais ar bendriniais asmenų pavadinimais sietinų drimonimų. Asmenvardinės kilmės vietovardžiai paprastai laikomi naujesniais negu kilę iš apeliatyvų.

1. Pirminiai drimonimai

Be papildomų darybos priemonių sudarytas vienas miško vardas: **Marabėlius** mš. : užrašytojo teigimu, iš avd. *Marabėlius* (užr. *Marabelius*).

2. Antriniai drimonimai

Likusieji 9 asmenvardinės kilmės drimonimai yra antriniai. Jie sudaryti trimis darybos būdais: priesaginiu, sandūros ir sudėjimo.

2.1. Vediniai. Priesagų vediniai

Iš tikrinių asmenvardžių ir apeliatyvinių asmenų pavadinimų drimonimai išvesti su kelio-omis posesyvumo funkciją atliekančiomis lietuviškomis (baltiškoms) priesagomis (*-išk-*, *-ien-*, *-nink-*):

-ienė: **Šauč-ienė** mš. : sl. *šaučius* ‘batsiuovys, kurpius’;

-iškė: **Rudel-iškė** (t. *Rudališkė*) mš. : iš pvd. *Rudėlis* (28);

-iškiai: **Krivič-iškiai** (t. *Kriviciskiai*) || *Lapalótai* mš. : pvd. *Krivičius*;

-iškis: **Gudėl-iškis** mš. : pvd. *Gudėlis*;

-ninkas: **Babil-ninkas** mš. d. : iš pvd. *Babilas*, *Babilius*, *Babilis* (29) arba iš liet. *babilius*, *babilis* ‘trobelninkas, neturtėlis’, dar plg. *Babilninkai* k. Sug [11, 21].

2.2. Sudurtiniai drimonimai

Pirmuoju sandu eina tikrinis ar bendrinis asmens pavadinimas. Antrieji sandai sudaryti iš žemės dangos pavadinimo (*raistas*) ir kito apeliatyvo (*vietà*): **Bimb-a-raistis** mš. : pvd. *Bimba* ir liet. *raistas*; **Bób-a-raistis** mš. : liet. *bóba* ‘ištekejusi moteris; sena moteris, senė’ ir liet. *raistas*; **Leib-ã-vietė** mš. : pirmasis dėmuo, užrašytojo teigimu, yra iš avd. *Leiba* (30), antrasis dėmuo – iš liet. *vietà*.

2.3. Sudėtiniai (kilmininkiniai) drimonimai

Užrašytas vienas sudėtinis asmenvardinės kilmės drimonimas. Pirmasis dėmuo sudarytas iš bendrinio asmens pavadinimo kilmininko, antrasis dėmuo – iš žemės dangos pavadinimo: **Burlōko salà** mš. : sl. *burlōkas* ‘carizmo laikais – sentikis rusas Lietuvoje’ ir liet. *salà* ‘pakilesnis, sausas žemės plotelis liūne, raiste; ariamos dirvos, žemės plotelis tarp pievų; aikštelė miške’. Remiantis anketos duomenimis (31), drimonimas laikytinas memorialinės reikšmės (32) onimu.

Atlikta analizė rodo, kad daugiau negu pusė asmenvardinės kilmės drimonimų, t. y. 6 (60 proc.), sietina su tikriniais asmenvardžiais. Dauguma pamatinių pavardžių

(28) Pavardė Molėtų apylinkėse nefiksuota [žr. 5].

(29) Pavardės Molėtų apylinkėse nefiksuotos [žr. ten pat].

(30) LŽVA: „Seniau gyvenęs žydas Leiba“.

(31) LŽVA: „Prieš 50-tis metų toje vietoje rastas užmuštas žmogus – burlokas“.

(32) Plačiau dėl tokios reikšmės kilmininkinių vietovardžių žr. [26, 238].

funkcionuoja lietuvių vardyne. Du asmenvardžiai (*Leiba*, *Marabėlius*) nustatyti remiantis LŽVA duomenimis, galbūt jie yra žydų vardyno dalis. Mažesnę dalis drimonimų, t. y. 3 (30 proc.), gretinami su bendriniais asmenų pavadinimais (*bóba*, *burlòkas*, *šaučius*). Vienas drimonimas gali būti kildinamas tiek iš pavardės, tiek iš apeliatyvo.

Darybos požūriui beveik visi asmenvardinės kilmės drimonimai yra antriniai (90 proc.). Pirminis miško vardas rastas tik vienas. Kiek daugiau negu pusę, t. y. 55 proc., antrinių drimonimų sudaro priesagų vediniai. Populiariausia posesyvinė priesaga *-išk-* su įvairiais baigmenimis. Mažiau užrašyta sudurtinių drimonimų, t. y. 30 proc. Rastas ir vienas sudėtinis drimonimas.

Atkreiptinas dėmesys, kad dalis pamatinių pavardžių Molėtų apylinkėse nėra fiksuotos. Vietovardžiai rodo galimą didesnę šių pavardžių paplitimo plotą, gyventojų migraciją.

III. VIETOVARDINĖS KILMĖS DRIMONIMAI

Iš kitų objektų – kaimų, viensėdžio, ežerų, kalno, lauko, raisto – vardų kilusių drimonimų Molėtų valsčiuje rastas toks pat skaičius kaip asmenvardinių, t. y. 10 (tiek pat l. vnt.) (33).

1. Pirminiai drimonimai

Rasti du transnimizacijos būdu iš kitų toponimų susiformavę drimonimai. Miškams perkelti greta esančių objektų (raisto, kalno) vardai: **Plýnaraistis** mš. : *Plýnaraistis* rst. [36]; **Sieliākálnis** (užr. *Seliakálnis*) mš. : *Sieliākálnis* kln. [36].

2. Antriniai drimonimai

Didesnę dalis vietovardinės kilmės drimonimų, t. y. 8, yra antriniai. Jie sudaryti dviem darybos būdais: priešdėliniu ir sudėjimo būdu.

2.1. Vediniai. Priešdėlių vediniai

Užrašyti du su priešdėliais sudaryti drimonimai. Abu miškai pavadinti pagal lokaciją kitų objektų atžvilgiu, t. y. jie yra išsidėstę šalia ežerų:

pa-: **Pa-lakajỹs** mš. : *Lakajaĩ* (*Juodėji*) ež. Mlt [12, 86];

po-(34): **Pó-eglynė** mš. : *Eglýnas* ež. Mlt [12, 38].

2.2. Sudėtiniai kilmininkiniai drimonimai

Pirmuoju dėmeniu eina kito vietovardžio (kaimo, lauko, viensėdžio vardo) kilmininkas, antruoju dėmeniu – žemės dangos pavadinimas (*alksnýnas*, *beržynėlis*, *laukėlis krúmai*, *pievos*) ir bendrinis vietos pavadinimas (*pagranyčia*): **Ažùgirėlių beržynėlis** (t. *Ažùgirelių beržynėlis*) mš. : *Ažùgirėliai* l. ir liet. *beržynėlis*, plg. *beržynas*; **Ažùraisčių alksnýnas** mš. : *Ažùraisčiai* k. Mnd [11, 20] ir liet. *alksnýnas*; **Čiulėnų pievos** krm. : *Čiulėnai* k. Čln [12, 50] ir liet. *pieva* daugiskaitos; **Joneikiškių krúmai** krm. : *Joneikiškės* k. Sug [12,

(33) Galima daryti prielaidą, kad iš kitų vietų vardų (ypač oikonimų) kilusių drimonimų skaičius būtų didesnis įtraukus anketose nefiksuotus oficialius miškų vardus. *Lietuvos miškų vardyno* pratarmėje nurodoma, kad pagal kilmę „Pati didžiausia grupė tai vardai, kilę iš aplinkinių kaimų, miestelių ir gyvenviečių pavadinimų“ [10]. I. Mickienė [18, 387–395] atlikta sudėtinų Lietuvos drimonimų analizė atskleidė, kad iš kaimų vardų kilę miškų vardai yra produktyviausia tokios darybos drimonimų grupė.

(34) Priešdėlis *po-* žymi ‘prie žodžio šaknimi nusakytos vietos esančią vietą’. Tokia priešdėlio funkcija būdinga rytų aukštaičių tarmei [žr. 9].

106] (35) ir liet. *krūmai*; **Parašės laukėlis** mš. : *Parašė* k. Mnd [12, 227] ir liet. *laukėlis*, plg. *laūkas*; **Stefanuvkos pagranyčia** mš. : *Stefanuoka* vs. (of. *Steponáuka* | *Stepōniškė*) ir sl. (hibr.) *pagranyčia*, plg. sl. *granyčia* ‘skiriamoji riba’. Šie drimonimai gali turėti tiek lokalinę, tiek posesyvinę reikšmę.

Atlikta vietovardinės kilmės drimonimų analizė rodo, kad pusė jų, t. y. 5, sudaryta iš gyvenamųjų vietų (paprastai kaimų) vardų. Likusieji kildinami iš kitų objektų vardų – 2 iš ežerų vardų ir po 1 iš kalno, lauko ir raisto vardo. Pastariesiems drimonimams būdinga lokalinė reikšmė. Iš oikonimų kilę drimonimai gali turėti tiek lokalinę, tiek posesyvinę reikšmę.

Darybos požiūriu rasta 80 proc. antrinių ir 20 proc. pirminių vietovardinės kilmės drimonimų. Antriniai drimonimai sudaryti tik dviem darybos būdais – priešdėliniu ir sudėjimo. Pastarasis darybos būdas produktyviausias – sudėtiniai drimonimai sudaro 75 proc. antrinių ir 60 proc. visų kalbamųjų toponimų (plg. tokios darybos drimonimai sudaro 14 proc. apeliatyvinės ir 11 proc. asmenvardinės kilmės antrinių drimonimų). Tokie toponimai laikytini vienu naujausiu vietų vardų sluoksniu. Priešdėlių vedinių rasta triskart mažiau – jie sudaro 25 proc. antrinių drimonimų.

IV. GALIMOS DVEJOPOS KILMĖS DRIMONIMAI

Dviejų drimonimų struktūra yra aiški (abu jie yra vediniai), bet darybos pamatu gali būti laikomas tiek apeliatyvas, tiek asmenvardis.

1.1. Priešdėlio vedinys

pa-: **Pa-gėrvės** krm. : iš liet. *gėrvė* ‘didelis, ilgu snapu ir ilgomis kojomis pelkių paukštis (Grus grus)’ arba iš pvd. *Gėrvė*.

1.2. Priesagos vedinys

-inės: **Káld-inės** mš. : galbūt sietina su liet. *káldinti* ‘kirsti, kapoti; metalą kūju plakti; iš metalo ką gaminti’, liet. *káldyti* ‘metalą kūju plakti; iš metalo ką gaminti’, kita vertus, neatmestina kilmės iš pvd. *Kaldis*, *Kaldys* galimybė.

V. NE VISAI AIŠKIOS KILMĖS IR STUKTŪROS DRIMONIMAI

Miško vardą **Stapai** galima sieti su liet. *stāpas* ‘atraminė sija, polis, paramtis’, tačiau tokia kilmės prielaida kelia abejonių dėl šio vardažodžio vartosenos ploto (fiksotas Plungės apylinkėse [žr. 9]).

Ažušilių kaime užrašytų variantinių lyčių **Žarnakalai** ir **Šernakalos** (*Šernakalnos*?) mš. autentiškumas yra abejotinas. Galbūt pirmuoju atveju netiksliai išgirsta lytis *Žarnagaliai*, plg. gretimame Petrauskų kaime esančios pievos vardą *Žarnagaliai* [36], kuri kildintina iš liet. *žarnà* ‘ilgas, siauras žemės sklypas’ ir liet. *gālas*. Gretiminė vardo lytis galėtų būti *Šernakalnis*, *Šernakalnės* ar pan., plg. gretimame Kuršiškių kaime esančio kalno vardą *Šernakalnis* [36], kuris kildintinas iš liet. *šėrnas* ‘laukinė kiaulė (Sus scrofa)’ ir liet. *kálnas*. Kita vertus, drimonimas gali būti kilęs ir iš minėto oronimo.

Užrašytojo teigimu, vietovardis **Katanija** krm. sietinas su asmenvardžiu *Katokas* (36), tačiau dėl onimų kamienų netapatumo ši sąsaja nėra visai patikima. Neatmestina galimybė, kad drimonimas yra tam tikras perdirbinys.

(35) Kaimas yra išnykęs / išnaikintas.

(36) LŽVA: „Buvusi karčiama ir gyvenęs žydas Katokas, dėl to ir pavadinta tas kraštas Katanija“.

Drimonimo *Ogoriškis* mš. ryšys su apeliatyvais ar tikriniais žodžiais nėra aiškus. Svarstybinas ir lyties autentiškumas.

VI. APIBENDRINIMAS

Atlikus 177-jų Utenės apskrities Molėtų valsčiaus tarpukario Lietuvos žemės vardyno anketose (1935–1937) užrašytų drimonimų kilmės ir darybos analizę nustatyta:

1. Kilmės atžvilgiu vyrauja **apeliatyvinės** kilmės drimonimai: jų rasta 150 (122 leksiniai vienetai), tai sudaro net 85 proc. visų tirtų toponimų (~82 proc. leksinių vienetų). **Asmenvardinės** ir **vietovardinės** kilmės drimonimų nustatyta žymiai mažiau: fiksuotas vienodas jų skaičius, tai yra po 10 drimonimų (po tiek pat leksinių vienetų), kurie sudaro po ~6 proc. visų tirtų toponimų (~7 proc. leksinių vienetų). Dviejų miškų vardų kilmės šaltinis gali būti tiek bendrinė, tiek tikrinė leksika.

2. Didžiosios dalies drimonimų pamatas yra lietuvių kalbos leksika (tiek bendrinė, tiek tikrinė). Maždaug trečdalis drimonimų yra siejama su *mišką*, *krūmus* ar jų dalis žyminčiomis leksemomis.

3. Darybos atžvilgiu didesnė dalis drimonimų yra **antriniai**: jų nustatyta 109 (92 leksiniai vienetai), tai sudaro ~62 proc. visų tirtų toponimų (~62 proc. leksinių vienetų).

3.1. Daugiausia iš antrinių drimonimų yra **vedinių** – 74 (58 leksiniai vienetai); jie sudaro ~68 proc. antrinių ir ~42 proc. visų tirtų toponimų (atitinkamai ~63 proc. ir ~39 proc. leksinių vienetų). Iš jų didžiausia dalis yra **priesagų vedinių**, kurių rasta 55 (40 l. vnt.), tai sudaro ~74 proc. vedinių ir ~50 proc. antrinių drimonimų (atitinkamai ~69 proc. ir ~63 proc. leksinių vienetų). Produktyviausios yra lietuviškos (baltiškos) priesagos *-el-*, *-ėl-* ir *-išk-* su įvairiais baigmenimis. Ne tokie gausūs yra **priešdėlių vediniai**, kurių nustatyta 17 (16 leksinių vienetų), tai sudaro ~23 proc. vedinių ir ~15 proc. antrinių drimonimų (atitinkamai ~27 proc. ir ~17 proc. leksinių vienetų). Dariausias yra priešdėlis *pa-*. **Galūnių vediniai** fiksuoti tik 2; jie tesudaro ~3 proc. vedinių ir mažiau negu 2 proc. antrinių drimonimų.

3.2. Kitokios darybos antrinių drimonimų rasta mažiau: **sudėtinių** drimonimų nustatyta 20 (19 leksinių vienetų), arba ~18 proc. antrinių ir ~11 proc. visų tirtų toponimų (atitinkamai ~21 proc. ir ~13 proc. leksinių vienetų), **sudurtinių** drimonimų – 14 (tiek pat leksinių vienetų), arba ~13 proc. antrinių ir ~8 proc. visų tirtų toponimų (atitinkamai ~15 proc. ir ~9 proc. leksinių vienetų). Taip pat užrašytas vienas **prielinksninis** drimonimas.

4. **Pirminiai** drimonimai, kurių užrašyta 63 (52 leksiniai vienetai), sudaro daugiau negu trečdalį, tai yra ~36 proc. (~35 proc. leksinių vienetų) visų tirtų toponimų.

5. Nedidelės dalies, t. y. 5 (~3 proc.), drimonimų kilmė ir struktūra yra ne visai aiški.

Ištyrus viso rytų aukštaičių tarmės ploto drimonimų (taip pat kitų žemėvardžių) darybą ir kilmę būtų galima daryti išsamesnius apibendrinimus. Tokia analizė papildytų ir galbūt patikslintų gautus rezultatus. Taip pat aktualūs šio regiono drimonimų semantikos, motyvacijos tyrimai.

Lokalizacijos nuorodų sutrumpinimai

Čln – Čiulėnai (Molėtų r.)

Mlt – Molėtai

Mnd – Mindūnai (Molėtų r.)

Sug – Sugiščiai (Molėtų r.)

Kiti sutrumpinimai

avd. – asmenvardis

brus. – baltarusių

ež. – ežeras

gr. – graikų

hibr. – hibridas

k. – kaimas

kln. – kalnas

krm. – krūmai

l. – laukas

l. vnt. – leksinis vienetas

lenk. – lenkų

liet. – lietuvių

mš. – miškas, miškelis

mš. d. – miško dalis

of. – oficialus

plg. – palygink

pvd. – pavardė

rst. – raistas

rus. – rusų

sl. – slavų

t. – tarmiškai

užr. – užrašyta

vs. – viensėdis

žr. – žiūrėk

Literatūra ir šaltiniai

- [1] BARTKUTĖ, Nerija. Joniškio rajono teritorijos toponimija: daryba ir raidos polinkiai (rankraštis). Daktaro disertacija. Šiauliai: Vytauto Didžiojo universitetas, 2008. 238 p.
- [2] BILKIS, Laimutis. *Lietuvių helonimų daryba. Priesaginiai ir priesagėtieji helonimai*. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto I-kla, 2008. 500 p.
- [3] ENDZELYTĖ, Renata. *Šiaurės vidurio Lietuvos vietovardžiai* (rankraštis). Daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2005. 196 p.
- [4] KAČINAITĖ, Dalia. Darybos ir etimologijos santykis lietuvių toponimikų darbuose. *Lituanistica*, 2007, t. 53, Nr. 2(70), p. 43–53.
- [5] *Lietuvių kalbos instituto lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema „E. kalba“*. Didysis lenkų–lietuvių kalbų žodynas. Prieiga per internetą: <https://ekalba.lt/lenku-lietuviu-kalbu-zodynas/>
- [6] *Lietuvių kalbos instituto lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema „E. kalba“*. Pavardžių duomenų bazė. Prieiga per internetą: <http://ekalba.lt/pavardziu-duomenu-baze>

- [7] *Lietuvių pavardžių žodynas*. T. 1–2. Sudarytojai: A. Vanagas, V. Maciejauskienė, M. Razmukaitė. Vilnius: Mokslas, 1985–1989. 1151 p.
- [8] *Lietuvių kalbos tarnių chrestomatija*. Sudarytojai: R. Bacevičiūtė, A. Ivanauskienė, A. Leskauskaitė, E. Trumpa. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto I-kla, 2004. 327 p.
- [9] *Lietuvių kalbos žodynas*. T. 1–20 (1941–2002). Redaktorių kolegija: G. Naktinienė (ats. redaktorė), J. Paulauskas, R. Petrokienė, V. Vitkauskas, J. Zabarskaitė. [Interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2017. Prieiga per internetą: <<http://www.lkz.lt>>
- [10] *Lietuvos miškų vardynas*. D. I. Sudarytojai: A. Brukas, B. Elzdbergienė, A. Kazloviene, D. Budriūnienė. Kaunas: Lietuvos miškininkų sąjunga, 1994. 267 p.
- [11] *Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas*. II d. Vilnius: Mintis, 1976.
- [12] *Lietuvos TSR upių ir ežerų vardynas*. Red. E. Grinaveckienė (atsak. redaktorė), J. Sutkus; sudaryt. B. Savukynas ir kt. Vilnius: Valstybinė politinės ir mokslinės literatūros I-kla, 1963. 226 p.
- [13] *Lietuvos vietovardžių žodynas*. T. 1. Redaktorių kolegija: L. Balode, V. Blažek, G. Blažienė, V. Kardelis, A. Ragauskaitė, S. Temčinas, J. Udolph. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto I-kla, 2008. 648 p.
- [14] *Lietuvos vietovardžių žodynas*. T. 2. Teksto autoriai: L. Bilkis, G. Blažienė, M. Norkaitienė, A. Ragauskaitė, M. Razmukaitė, D. Sviderskienė. Redaktorių kolegija: L. Balode, L. Bilkis (atsak. redaktorius), V. Blážek, G. Blažienė, K. Garšva, A. Ragauskaitė, J. Udolph. Vilnius: Lietuvių kalbos instituto I-kla, 2014. 520 p.
- [15] LŽVA – Lietuvos žemės vardyno „Žemės vardu“ anketos (1935–1937). Lietuvos kalbos instituto Baltų kalbų ir vardyno tyrimų centro fondas.
- [16] MACIEJAUSKIENĖ, Vitalija. Dar kartą apie lietuvių prielinksninius vietovardžius. *Lituanistica*, 2007, t. 53, Nr. 3(71), p. 64–80.
- [17] MICKIENĖ, Ilona. Telšių rajono toponimų daryba (rankraštis). Daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2001. 160 p.
- [18] MICKIENĖ, Ilona. Sudėtiniai Lietuvos drimonimai: asmenvardiniai, hidroniminiai, toponiminiai. *Valoda dažadu kultūru konteksta: Zinatnisko rakstu krajums*, 2011, t. 21, p. 387–395.
- [19] MICKIENĖ, Ilona. Asmenvardinės kilmės miškų vardai: vakarinių pietų aukštaičių regionas. *Lituanistica*, 2019, t. 65, Nr. 1(115), p. 30–38.
- [20] MICKIENĖ, Ilona. Die Drymonyme des westlichen Südauskaiten: Entstehung und Bildung. *Litauische Orts-, Flur- und Gewässernamen im europäischen Kontext*. Hrsg. G. Blažienė, L. Bilkis, wissenschaftlicher H. Bichlmeier. Hamburg: Verlag Baar, 2019, p. 221–249.
- [21] MICKIENĖ, Ilona; BANKAUSKAITĖ-SEREIKIENĖ, Gabija. Labūnavos krašto toponimija: lingvistinės įžvalgos. *Lituanistica*, 2012, t. 58, Nr. 2(88), p. 161–179.
- [22] MICKIENĖ, Ilona; BIELIAUSKAITĖ, Rimantė. Radviliškio rajono drimonimų darybos aspektai. *Respectus philologicus*, 2018, Nr. 33(38), p. 83–92.
- [23] *Oficialiosios statistikos portalas. Rodiklių duomenų bazė*. Prieiga per internetą: <[https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=ab41164b-e576-4ff0-9338-e6ed617559cd#/> \[žiūrėta 2024 01 12\].](https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=ab41164b-e576-4ff0-9338-e6ed617559cd#/)
- [24] RIEPŠAS, Evaldas. Lietuvos miškai. *Visuotinė lietuvių enciklopedija* [Interaktyvus]. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras, 2024 [žiūrėta 2024 03 06]. Prieiga per internetą: <<https://www.vle.lt/straipsnis/lietuvos-miskai/>>
- [25] *Rusų–lietuvių kalbų žodynas*. T. 1. Sud. Ch. Lemchenas. Vilnius: Mokslas, 1982. 800 p.
- [26] SAVUKYNAS, Bronys. Kilmininkiniai lietuvių vietovardžiai. *Lietuvių kalbotyros klausimai*, 1963, t. 6, p. 235–246.
- [27] SIDERAVIČIŪTĖ-MICKIENĖ, Ilona. Dėl Lietuvos asmenvardinės kilmės drimonimų darybos. *Baltu filologija*, 2004, t. 13 (1), p. 119–128.

- [28] *Słownik języka polskiego*. T. 6. Warszawa: Nakładem prawników i Kasy im. Mianowskiego, 1915.
- [29] SVIDERSKIENĖ, Dalia. Marijampolės apskrities drimonimų darybos ir kilmės polinkiai. *Acta Linguistica Lithuanica*, 2006, t. 54, p. 49–62.
- [30] STUNŽAITĖ, Alisa. Manifestation of physis in Vilnius county drymonymy. *Acta Linguistica Lithuanica*, 2022, t. 87, p. 155–176.
- [31] STUNŽAITĖ, Alisa. Unraveling Vilnius county drymonymy: the case of metonymy. *Acta Linguistica Lithuanica*, 2023, t. 89, p. 236–258.
- [32] URBUTIS, Vincas. *Žodžių darybos teorija*. Antrasis leidimas. Vilnius, 2009. 386 p.
- [33] VAITKEVIČIŪTĖ, Valerija. *Lenkų–lietuvių kalbų žodynas*. Vilnius: Mokslas, 1979. 1021 p.
- [34] VANAGAS, Aleksandras. Įvadas. *Lietuvos vietovardžių žodynas*. T. 1. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2008 (1992), p. XI–XXXI.
- [35] VANAGAS, Aleksandras. *Lietuvos TSR hidronimų daryba*. Vilnius: Mintis, 1970. 428 p.
- [36] VK – *Vietovardžių, užrašytų iš gyvosios kalbos, kartoteka*. Lietuvių kalbos instituto Baltų kalbų ir vardyno tyrimų centro fondas.
- [37] ZINKEVIČIUS, Zigmas. *Lietuvių dialektologija*. Vilnius: Mintis, 1966. 542 p.
- [38] *Белорусско-русский словарь*. Москва: Государственное издательство иностранных и национальных словарей, 1962. 1048 p.

DOVILĖ TAMULAITIENĖ

The Formation and Origin of the Drymonyms of Molėtai District (Utena County) during the Interwar Period

Summary

The article analyses 177 drymonyms (149 lexical items) of Molėtai District, Utena County, in terms of their formation and origin. The data were collected from the interwar Lithuanian ‘Land Names’ Questionnaires of 1935–1937 (*Lietuvos žemės vardyno anketos*), one of the main and most comprehensive sources of toponyms existing in the living Lithuanian language. The analysis helped to identify the main features of the formation and origin of these drymonyms.

In terms of their origin, the predominate number of drymonyms are of appellative origin (85% of all the toponyms studied or ~82% of lexical items). The number of drymonyms of personal name origin and of toponymic origin was much lower (each accounting for ~6% of all the toponyms studied or ~7% of lexical items). Most of the drymonyms are related to the lexis of the Lithuanian language.

In terms of derivation, 109 cases of secondary drymonyms (~62% of all the toponyms studied or ~62% of lexical units) and 63 cases of primary drymonyms (~36% of all the drymonyms studied or ~35% of lexical items) were recorded. The largest number of the secondary drymonyms are derivatives.

Keywords: regional toponymy, formation of drymonyms, origin of drymonyms, interwar period